

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Наталия Василева Киселова

по обявен конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право) в Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, обявен в ДВ, бр. 65 от 28.07.2023 г.

I. Данни за кандидата в процедурата

1. Със заповед № РД 38-485 от 08.08.2023 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Софийския университет по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Конституционно право), обявен за нуждите на катедра „Конституционноправни науки“ (КПН) на Юридическия факултет (ЮФ) на СУ. За участие в обявения в Държавен вестник, бр. 65 от 28 юли 2023 г. и в интернет-страницата на СУ конкурс са подадени документи от гл. ас. д-р Пламена Димитрова Пенова - единствен кандидат, преподавател в катедра „КПН“ в ЮФ на СУ. Всички документи и развитието на процедурата са в съответствие с изискванията на нормативните и университетските актове за развитие на академичния състав.

Главен асистент д-р Пламена Пенова е преподавател в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ от 2015 г. Кандидатката е завършила висшето си юридическо образование във Факултета (2007 г.) и по-късно е докторант в катедра „Конституционноправни науки“ (2008-2012 г.). Доктор по „Право“ от 2013 г. по научна специалност „Конституционно право“ с тема на дисертацията „Местното самоуправление в българския конституционен модел след 1991 г.“ (Диплома № СУ 2013-132/25. 10. 2013 г.). Тя преминава последователно през академичните длъжности хоноруван асистент (2014 г.) и главен асистент (от 2015 г. до момента). При атестирането на академичния състав на Юридическия факултет в периода 2015 – 2022 г. е оценявана с отлични резултати.

Главен асистент д-р Пламена Пенова участва активно в дейността на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. От 2019/2020 г. е преподавател по задължителна дисциплина „Конституционно право“ в спец. „Право“, задочна форма на обучение в СУ, и във Факултет „Полиция“ на Академията на МВР.

Понастоящем кандидатката води семинарни занятия и / или лекции в специалност „Право“ – редовна и задочна форма в Юридическия факултет.

2. Наред с академичните си ангажименти гл. ас. д-р Пламена Пенова е адвокат към Адвокатска колегия - Бургас.

3. В рамките на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ гл. ас. Пенова е представила списък с всички публикации, списък с публикации, представени за участие в конкурса, авторска справка за приносите, справка за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за научна област 3. Стопански, социални и правни науки Професионално направление 3.6 Право, и справки на цитиранията с пълно библиографско описание на цитираните и цитиращите публикации.

4. Познавам лично кандидатката. Зачисляването ѝ в катедрата като докторант, а по-късно и назначаването ѝ като редовен асистент ни даде възможност да работим заедно от 2008 г. насам.

Колегата Пенова е толерантна в отношенията си с колегите, търпелива и раздаваща се в преподаването, уважаван преподавател от студентите.

Участва в популяризиране на конституционноправната наука сред студентите. Отличава се с подчертана задълбоченост и теоретичност на изследванията си, която все по-рядко бива откривана в публикации на по-младите учени-юристи.

II. Научноизследователска дейност

1. Кандидатката в процедурата е предоставила за рецензиране:

1.1. Монографичен труд **„Министерският съвет в българския парламентарен модел“**, науч. ред. Капка Георгиева – Атанасова, Балтика-2002, Б., 2023, 556 с., ISBN 978-619-7353-73-0..

1.2. **Девет научни статии и студии** в областта на Конституционното право:

1.2.1. „Нормативните актове на Министерския съвет. Същност и особености“ // – В: Конституционни изследвания 2018 г. Актуални тенденции в демократичния конституционализъм, науч. ред. проф. д-р Пламен Киров, 2021, с. 135-149, ISBN 978-954-07-5183-2.

1.2.2. „Конституционни принципи и тяхното отражение в местното самоуправление в България“ // – В: Приложение на конституционните принципи в публичното и частното право. Юбилейна международна научна конференция, по случай 25 години Юридически факултет на ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" и 25

години от приемане на Конституцията на Република България, 6-7 окт. 2016, науч. ред. проф. Цветан Сивков, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, 2017, с. 165-174, ISBN 978-619-208-118-8.

1.2.3. „Конституционноправни аспекти на парламентарния имунитет“ // – В: Конституционни изследвания 2014-2015. 25 години демократична трансформация, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2017, с. 432-450, ISBN 978-954-07-4298-4.

1.2.4. „Относно избора на кметове в българския модел на местно самоуправление“ // – В: Конституционни изследвания 2014-2015. 25 години демократична трансформация. УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2017, с. 157-174, ISBN 978-954-07-4298-4.

1.2.5. „Местното самоуправление при действието на Търновската конституция“ // – В: 135 години от приемането на Търновската конституция. Сборник от научна конференция, посветена на 135-ата годишнина на Търновската конституция., съст. и науч. ред проф. д-р Васил Мръчков, Сиби, С., 2014, с. 299-311, ISBN 978-954-730-891-6.

1.2.6. „Имунитет на политическите представители – сравнителни аспекти и съвременни тенденции“ // – В: Конституционни изследвания 2017. "Постдемократичният" конституционализъм, съст. и науч. ред. проф. Пламен Киров, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2021, с. 135-161, ISBN 978-954-07-5179-5.

1.2.7. „Имунитетът в действащото конституционно право на Република България – видове и правна уредба“ // – В: Конституционни изследвания 2016 г. 70 години република, състав. и науч. ред. проф. д-р Пламен Киров, УИ „Св. Климент Охридски“, 2018, с. 126-162, ISBN 978-954-07-4556-5.

1.2.8. „Конституционни гаранции на правото на местно самоуправление“ // – В: Конституционни изследвания 2012-2013 г. Конституционноправна защита на основните права и свободи, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2014, с. 341-366, ISBN 978-954-07-3786

1.2.9. „Прекратяване на мандата на Народното събрание“, ПОД ПЕЧАТ, Юридическо списание на Нов български университет, ISSN 1314-5797.

Преподавателската и научната дейност на гл. ас. д-р Пламена Пенова отговарят на условията, предвидени в чл. 24 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на изискванията на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, както и на условията по чл. 105 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, за заемане

на академичната длъжност „доцент“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Изрично следва да бъдат отбелязани основните научните приноси в областта на Конституционното право, съдържащи се в монографичното изследване, представено като основен хабилитационен труд, **„Министерският съвет в българския парламентарен модел“**:

2.1. Монографичният труд е третото самостоятелно и цялостно изследване в българската конституционноправни наука, посветено на правителството (Министерски съвет) като институт на Конституционното право. Стефан Баламезов подготвя тритомно издание по Сравнително и българско конституционно право, претърпяло пет издания през периода 1935-1948 г. и преиздадено през 1993 г. Първият том е посветен на Търновската конституция и на изпълнителната власт и е озаглавен „Българската конституция. Ролята на правителството. Държавен глава. Министерски съвет.“. Първата самостоятелна книга на Ст. Баламезов също е посветена на тематиката на изпълнителната власт в условията на монархия – „Министрите - тяхната роля и тяхната власт - в парламентарната монархия“ (С., печ. Искра, 1914. 132 с.). Вторият юрист, който работи по темата, е Борис Спасов. Неговите публикации „Въпроси на изпълнителната власт“ (С., Сиела, 1998, 108 с.) и „Изпълнителна власт“ (С., Сиела, 2001, 124 с.) са посветени на основните положения на уредбата след влизане в сила на действащата национална Конституция пред 1991 г.

Със съществено значение по темата са и публикациите на съвременните автори Е. Танчев¹, Г. Близнашки², Пл. Киров³, Цв. Сивков⁴, М. Белов⁵ и др.

2.2. Представената в настоящата процедура монография „Министерският съвет в българския парламентарен модел“ е първото самостоятелно монографично изследване в конституционноправната теория, което е посветено на Министерския съвет. В него се разглежда комплексно тематиката за правителството и неговото функциониране в

¹ Въведение в конституционното право. С., Сиби, 2003, 480 с.

² Конституционното положение на правителството. - Съвр. право, 1994, № 2, 7-23; Министерски съвет. С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, 88 с.

³ Президентът в българския конституционен модел. С., Сиби, 2004, 320 с.; Конституиране на представителното управление в България. С., Сиела, 2015, 556 с.

⁴ Централизация и децентрализация в държавното управление. (Опит за теория на държавното управление). С., Д-во за европейско право, 2015.

⁵ Институциите на изпълнителната власт в континенталноевропейския конституционализъм. С., Сиби, 2013, 536 с.

установения с Конституцията на Република България от 1991 г. модел на парламентарно управление.

В монографията се изследват уредбата на конституционно ниво, теорията и практиката по представената проблематика през призмата на хоризонталното разделение на властите и на учредената изпълнителна власт в лицето на правителството като държавен орган и политическа институция. В същото време многоаспектният публичноправен характер на изследваната тема и нейната сложност налагат включване и на познание от други правни отрасли, чрез което се постига цялостен и завършен облик на изследването. Наред с това в монографията се отчита и необходимостта от изследване, и на практическите аспекти на въпросите, свързани със статуса и дейността на Министерския съвет, и с взаимодействието на правителството с институциите на публичната власт в парламентарния модел на Република България в условията на рационализиран парламентаризъм. Поради това тематиката за формирането и функционирането на правителството е изследвана както правно-теоретично, така и в контекста на политическо-практическото.

2.3. Възприетата форма на държавно управление се определя от начина, по който се конфигурират и взаимодействат политическите институции в държавата, и по-точно – от съотношението между законодателната и изпълнителната власт. В този аспект значение има институционалната структура на изпълнителната власт във всяка отделна държава. При парламентарната форма на управление, възприета в европейските републики, преимуществено изпълнителната власт се ръководи от колективно правителство, начело на което стои министър-председател (председател на Министерски съвет / съвет на министрите), докато държавният глава е изведен от упражняването на реална изпълнителна власт и правомощия, и в повечето парламентарни демокрации те са само номинални и представителни.

2.4. Изложението в монографията проследява и особеностите на модела на парламентарното управление в България. Макар с Конституцията от 1991 г. да са възприети елементи на рационализирания парламентаризъм, сред „отклоненията“ на българския модел в сравнение с традиционните образци на европейския парламентаризъм е свързано именно с правителството. Отклоненията можем да видим както по отношение на процедурата по създаване на правителство по парламентарен път, така във връзка с възможностите за различните конституционни състояния на носителя на изпълнителната власт, както и възможността да бъде формирано служебно правителство от държавния глава. Невъзможността на парламентарното правителство

да разпускат предсрочно Народното събрание, прави парламента конституционно и политически надделяващ в отношенията с кабинета. Направеният в монографията анализ на взаимоотношенията между Народното събрание и Министерския съвет показват статиката и динамиката на функционирането на парламентарния модел в България.

2.5. Министерският съвет е най-сложният конституционен орган сред органите на държавна власт от гледна точка на многообразието на своите проявления, структура, състав и форми на дейност, които произтичат от особения му конституционно-политически статус, установен по силата на правната уредба в Основния закон на страната, и няма аналог сред останалите органи в конституционната система. Сложната природа на правителството показва едновременно както неговата политическа същност, така и неговата юридическа „самоличност“ като титуляр на изпълнителната власт в държавата и част от администрацията.

Акцентът в монографията са конституционните аспекти на уредбата на правителството (формиране, състав, структура, функции, актове, отговорност). Направени са редица предложения *de lege ferenda*.

3. Приносни моменти има и в другите публикации, представени от кандидата, в процедурата, които съм групирала по свое усмотрение:

3.1. Относно местното самоуправление (*статия* „Конституционни принципи и тяхното отражение в местното самоуправление в България“ // сборник Приложение на конституционните принципи в публичното и частното право: юбилейна международна научна конференция, по случай 25 години Юридически факултет на ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" и 25 години от приемане на Конституцията на Р България, 6-7 окт. 2016., УИ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, 2017, с. 165-174, ISBN:978-619-208-118-8; *статия* „Относно избора на кметове в българския модел на местно самоуправление“ // Конституционни изследвания 2014-2015. 25 години демократична трансформация в Република България. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, С., 2017, с.157-175, ISBN 978-954-07-4298-4; *статия* „Местното самоуправление при действието на Търновската конституция“ // 135 години от приемането на Търновската конституция, Сборник от научна конференция, посветена на 135-ата годишнина на Търновската конституция., редактор/и: съст. и науч. ред проф. д-р Васил Мръчков, Сиби, 2014, с. 299-311, ISBN 978-954-730-891-6; *студия* „Конституционни гаранции на правото на местно самоуправление“ // Конституционни

изследвания 2012-2013 г. Конституционна правна защита на основните права и свободи, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2014, с. 341-366, ISBN 978-954-07-3786-7).

В представените статии и студия са анализирани историческите и съвременните аспекти на конституционните основи на местното самоуправление.

3.2. Фокус върху правния институт „имунитет“ (*статия* „Конституционни правни аспекти на парламентарния имунитет“ // Конституционни изследвания 2014-2015. 25 години демократична трансформация в Република България, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2017, с. 432-451, ISBN 978-954-07-4298-4; *студия* „Имунитет на политическите представители – сравнителни аспекти и съвременни тенденции“ // Конституционни изследвания 2017. "Постдемократичният" конституционализъм, Университетско издателство "Св. Климент Охридски", С., 2021,, ISBN 978-954-07-5179-5, с. 135-161; *студия* „Имунитетът в действащото конституционно право на Република България – видове и правна уредба“ // Конституционни изследвания 2016 г. 70 години република, УИ „Св. Климент Охридски“, 2018, с. 126-162, ISBN 978-954-07-4556-5).

Представените публикации анализират правен институт, който надхвърля пределите на конституционната уредба, и има значимо обществено и политическо значение.

3.3. Акцент върху изпълнителната власт (*статия* „Нормативните актове на Министерския съвет. Същност и особености“ // Конституционни изследвания 2018 г. Актуални тенденции в демократичния конституционализъм. УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2021, с. 135 – 149, ISBN 978-954-07-5183-2).

Развитието на подзаконовата дейност на правителството извиква нови предизвикателства пред нормативната дейност и детайлната уредба на обществените отношения. На границата с административното право при повишаване на създаваните подзаконови нормативни актове занапред тази тематика ще става все по-актуална.

3.4. Проблематика на представителното управление (*студия* „Прекратяване на мандата на Народното събрание“ // под печат, Юридическо списание на Нов Български университет, ISSN 1314-5797).

На поставените в публикацията въпроси авторката дава възможни разрешения. Темата е актуална и с оглед на евентуалната конституционна ревизия в започналия конституционен дебат.

4. Съгласно последните промени в ЗРАСРБ (изм., ДВ, бр. 30 от 2018 г., в сила от 04.05.2018 г.) констатирам научен принос в представените публикации, има

оригиналност на идеи в представените по процедурата трудове, достоверност на представените от автора д-р Пенова научни данни в публикациите.

5. Критични забележки и препоръки

Към публикациите, представени в процедурата, могат да бъдат направени конкретни забележки и препоръки или да бъде изразено различно мнение. Но това е част от академичния диалог, който следва да бъде воден на полето на академичните издания.

Публикациите показват задълбоченост, добър юридически език и позиция като гражданин и юрист.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, както и хабилитационният труд, представени от гл. ас. д-р Пламена Димитрова Пенова за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Конституционно право отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. В тях се съдържат научни приноси, които са публикувани в представената монография, в списания и в научни сборници. Теоретичните разработки имат и практическа приложимост. Научната и преподавателската квалификация на д-р Пенова са несъмнени. Въз основа на това намирам за основателно да дам своята **положителна оценка** и уверено да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на ЮФ на СУ за избор на гл. ас. д-р Пламена Димитрова Пенова на академичната длъжност „доцент“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование 3.социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право (Конституционно право).

9 ноември 2023 г.

доц. д-р Наталия Василева Киселова